

Matumuuna Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuuteqarpunga, siunertaralugu Naalakkersuisut nalunaarusiornermikkut aqutissiuutissagaat, qanoq iliuseqarnikkut Namminersorlutik Oqartussat FN-p innarluutillit pillugit aalajangersagaa nunatsinni atuutilersinneqarsinnaassanersoq. Siunnersuutigaara Naalakkersuisut piumaffigineqassasut 2012-i naatinnagu aqutissiuussinissaq siunertaralugu nalunaarusiorsimanissamut Inatsisartunit peqquneqassasut.

(Inatsisartunut ilaasorta Jane Petersen, Inuit Ataqtigiit)

Akissuteqaat

(Ilaqtariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisunut ilaasorta)

Siullermeerneqarnera

Naalakkersuisut Jane Petersen siunnersuuteqarneranut qutsavigaat, siunnersuummi pineqarluni innarluutillit pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat. Inuit innarluutillit atugaasa pitsanngorsarneqarnissaat suliassa qarfiuvoq Naalakkersuisunit annertuumik pingaartinneqartoq. Piffissami matumani innarluutillit iluanni suliassa qarfik annertuumik sammeneqarpoq, ilaatigut innarluutilinnik isumaginninnerup 1. januar 2011-mi kommunit nuunneqarneranut atatillugu ilaatigullu aamma IPIS Innarluutillit Pillugit Ilisimasaqarfik Siunnersuisarfiutigisooq aqutugalugu.

Aallaqqaasiutigalugu oqaatigineqassaaq, innarluutillit pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaanni anguniagaammata inuit innarluutillit inuit pisinnaatitaaffiik aamma kiffaangissuseqarnermut pisinnaatitaaffiit tunngaviinik tamakkiisumik atuisinnaanerup aammalu inuit innarluutillit ataqqinassuseqarnerata ataqqineqarnerata siuarsarneqarnissaata qulakkeerneqarnissaat.

Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat Naalagaaffiit Peqatigiit 13. december 2006-mi ataatsimeersuarneranni akuersissutigineqarpoq. Isumaqatigiissut Danmark-ip atortussanngortippaa atuutilersillugulu 24. august 2009-mi. Innarluutillit pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaanik Danmark'ip akuersineranik nalunaarutip nassiunneqarnerani – kukkunikkut – allanneqarsimanngilaq Kalaallit Nunaannut tunngatillugu tunuarsimaarallarnissaq. Kukkuq aatsaat paasineqarpoq Naalagaaffiit Peqatigiit Innarluutilinnut komité-anut siullermeerutaasumik 2011-ip aasaanerani nalunaarusiornermut atatillugu. Tunuarsimaarallarnissamik nalunaaruteqanngitsoornerup piviusumik nassataraa Kalaallit Nunaata maannangaaq isumaqatigiissummit pisussaaffiligaarenera.

Naalakkersuisut kukkuq pillugu nalunaarfigineqareerput aamma danskit socialministeriata Ilaqtariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisumut kukkuq ajuusaarutigalugu nalunaarutigereerpa.

Kalaallit Nunaat isumaqatigiissummit aniniarsinnaavoq, tamatumalu nassatarissavaa aamma Danmark-ip isumaqatigiissummiit aninera. Tamatuma kingorna Danmark-ip isumaqatigiissut nutaamik naliliiffigissavaa, taamatuttaarlu Savalimmiut, tassami Savalimmiut maannangaaq isumaqatigiissut akuersissutigereermassuk.

Taamaakkaluartorli Naalakkersuisut isumaqarput, isumaqatigiissut akuersissutigisariaqartoq taamaattumillu pilersaarutigalugu isumaqatigiissutip akuersissutigineqarnissaa pillugu 2012-mi Inatsisartunut aalajangiiffigisassatut siunnersuummik saqqummiussaqaarnissartik.

Isumaqatigiissummut tunngatillugu Kalaallit Nunaata maannangaaq pisussaaffeqalereernerata kingunerisaanik Danmark-ip Naalagaaffiit Peqatigiit Innarluutilinnut komité-anut siullermeerutaasumik nalunaarusiornissaanut Kalaallit Nunaat pillugu ilanngussassaq suliarineqareerpoq. Isumaqatigiissut nalunaarusiarlu siulleq ikkunneqareerput www.nanoq.gl.-mut. Taakku marluk kalaallisuunngortillugit nutserneqarnissaat utaqqineqarpoq.

Isumaqatigiissut tassaavoq naalagaaffiit marluk arlaqarnerusulluunniit akornanni isumaqatigiissut inatsisitigut pituttuisoq, aammalu naalagaaffiit taakkua isumaqatigiissutip aalajangersagartaannik malinninnissaannik pisussaaffiliisoq. Isumaqatigiissutip akuersissutigineqarnerani piunasaqaataanngilaq isumaqatigiissutip aalajangersagartaannik maannakkorpiaq tamakkiisumillu malinninnissaq. Isumaqatigiissutip siunertaata atuutilersinnissaa anguniarlugu sulineq ataavartumik ingerlanneqassaaq.

Naalagaaffiit Peqatigiit pilersitsisimapput innarluutilinnut komité-mik immikkuullarissumik, taassuma misissugassaralugu nunat ilaasortat isumaqatigiissut malikkumallugu ilumut pimoorussillutik sulinersut.

Nunat ilaasortat ukiut sisamakkaarlugit komité-mut nalunaarusiortassapput, tassani nalunaarutigineqartassalluni nunat ataasiakkaat isumaqatigiissummik naammassinninniarlutik sulinertik sumut killinneraat. Nalunaarusiat takkuttut komité-p misissortassavai aammalu nunat ataasiakkaat isumaqatigiissutip naammassineqarnissaata qanillinerunissaa anguniarlugu qanoq iliortariaqarnerannik siunnersuuteqarfialugillu pitsaasunik isummersortassallugit.

Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutilinnut komité-anut Danmark-ip siullermeerutaasumik nalunaarutaanut Kalaallit Nunaat ilannguppaa, innarluutillit sunik pisinnaatitaaffeqarnerannik aammalu inunnut innarluutilinnut pissutsinik pitsaanerulersitsiniarluni Kalaallit Nunaata suliniutinik sunik aallartitsisimanera pillugit nalunaarusiaq.

Kalaallit Nunaata suliassaqaarfinni arlalippassuarni isumaqatigiissummi aalajangersakkat atuutsippai, ilaatigut artikel 5, taanna malillugu inunnik innarluutilinnik assigiinngisitsineq atorneqassanani. Kalaallit inatsisaanni tunngaviusumik ileqqooreerpoq innuttaaqataasut tamarmik assigiinnik pisinnaatitaaffeqarnerat aammalu inatsit malillugu assigiimmik illersorneqarsinnaatitaallutik immaqa innarluuteqaralarunilluunniit.

Inuit innarluutillit sapinngisamik pitsaanerpaanik atugassaqartinneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa ukiuni kingullerni Kalaallit Nunaanni annertoorujussuarmik sammineqarpoq. Inunnut innarluutilinnut iluaqusersuutinik ikiorsiissutinut maannangaaq aningaasaliissutaasartut annertoorujussooreerput. Naalakkersuisunut pingaartuuvoq inuit annertuumik innarluutillit nalinginnaasumik inuunermut sapinngisamik qaninnerpaamik inuuneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa. Sulinikkut anguniagaavoq inuit innarluutillit ulluinnarni atugaat kiffaanngissuseqarnermik aammalu nammineerluni aalajangiisinnaanermik sunnerneqarsimasuussasut. .

IPIS'i ilisimasanik katersivittut- aamma siunnersuisarfittut isumaqatigiissutip artikel 8-ta innarluuteqarnerup inuiaqatigiinnik ilisimaarilersinneqarnissaanik imaqartup

malitsinneqarnissaanut suleqataavoq. IPIS'ip immikkut suliniuteqarfigai inuit innarluutillit, ilaqutaat, suliamik ilinniagallit aamma suliffeqarfiit, kisiannili kikkulluunniit IPIS-imut saaffiginnissinnaapput.

Suliassaqarfiit ilaanni – aamma ungasinnerusooq isigalugu – innarluutilinnut isumaqatigiissutip siunertaasa naammassineqarnissaat ajornakusoorsinnaavoq. Artikel 9 malillugu inuit innarluutillit allat assigalugit timikkut avatangiisinut aamma angallanneqarsinnaanermut ornigunnissaminnut periarfissaqarnissaata qulakkeerneqarnissaa nunat ilaasortaasut naleqquttumik sulissutigisussaavaat.

Inuit pitsorluttut imaluunniit issiavinnik kaamisartakkanik atuisut akornuteqanngitsumik sumulluunniit angalasinnaanerata ajornartorsiutitaqarsinnaanera ersarippoq, tassami kalaallini avatangiisit pinnortitarsuup aammalu nunami atortulersuutit tamatumunnga killiliisuummata. Siusinnerusukkut illuliat sananeqartarneranni taakkua tamanit tikinneqarsinnaanissaat nalinginnaasumik taamaattussatut isigineqarsimannilaq. Illutoqarpassuit ilusiligaapput soorlu pitsorluttunik imaluunniit issiviannik kaamisartakkanik atuisunik tikikkuminaatsumik. Sanaartugassanik ilusiliisarneq allannortikkuminaappasippoq, kisiannili illuliaq innarluutilinnik tikikkuminarsarneqarsinnaasarpoq assersuutigalugu issiavinnut kaamisartakkanut aqutissaliinikkut imaluunniit matup alloriusaata peerneqarneratigut.

Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaanni artikel 9'a tikikkuminassusermik imalik sanaartortitsisarnermi inatsisini annertunerpaakkut naammassineqarpoq. Taamaalilluni sanaartortitsisarnermi malittareqqusami 2006-meersumi illuliat tikikkuminartuunissaa pillugu tamanut atuuttumik piomasaaqateqartoqarpoq. Taassuma saniatigut aamma sanaartukkani tamanit iserfigineqarsinnaasuni perusersartarfiup (wc-p) ilusilerneqarnissaanut ilaatigut piomasaaqataavoq taassuma inunnik issiavinnik kaamisartakkanik atuisunit atornerneqarsinnaanissaa. Sanaartortitsisarnermi malittarisassami aalajangersakkat nutaamik illuliornermi imaluunniit illut pioreersut annertuumik sanaqqinneqarneranni tamatigut malinneqartussaapput. Oqaatigineqarsinnaavoq Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallannermullu Naalakkersuisoqarfiup suliaqartunik, tassalu sanatitsisunik, pilersaarusiame aqutsisunik aamma assasornermik suliaqartunik pikkorissartitsineq naammassillugu ingerlassimammagu, pikkorissarnermi tassani aallaavigineqarsimallutik ajornartorsiutit inunnut innarluutilinnut tunngassuteqartut. Pikkorissartitsinerup siunertaraa siunissami sanaartortitsisarnermi inuit innarluutillit eqqarsaatigineqarnerunissaat.

Oqaaseqaatitigut siuliiniittutigut aammalu pitsaasumik oqallinnissamik Naalakkersuisut kissaateqarlutik, inassutigineqarpoq aalajangigassatut siunnersuut akuersissutigineqassasoq.